

Asia: VN/27297/2023

## Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-27

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleittain**

Tilastokeskuksen lausunto koskien Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa 2024–2027 (VN/27297/2023).

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan 2024–2027 ja esittää seuraavia huomioita.

### 1. Johdanto, yleiset huomiot

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 1. Johdanto, sekä muut yleiset huomiot**

Tilastokeskus tuottaa laajasti tilastotietoja ja selvityksiä sukupuolten tasa-arvoa koskevista teemoista ja pitää arvokkaana sitä, että tasa-arvo-ohjelma ja sen toimenpiteet nojaavat tutkittuun tietoon ja luotettavaan tilastointiin. Jäljempänä tuomme esiin joitakin tilastotietoja ja -lähteitä tukemaan tasa-arvo-ohjelman tekstiä.

Tilastokeskus on mukana tasa-arvo-ohjelmassa mainituissa samapalkkaisuusohjelmaan, perus- ja ihmisoikeusohjelmaan ja väestöpoliittiseen ohjelmaan liittyvissä työryhmissä ja edistää näin osaltaan tilastoon perustuvan tiedon hyödyntämistä.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista eli tilastotiedon saatavuutta sukupuolen mukaan eriteltynä edistetään myös tilastoinnissa. Myös muiden taustatekijöiden mukaan eritellyn tilastotiedon saatavuutta pyritään edistämään siltä osin kuin se on mahdollista tietosuoja huomioiden.

### 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa**

Sukupuolten mukainen segregatio näkyy tilastoissa jo varhaisten kouluvuosien ainevalinnoista myöhempiin alavalintoihin ja työelämään. Se näkyy sukupuolten välisinä eroina palkoissa ja edelleen eläkkeissä. (<https://stat.fi/tilasto/ava>)

Sivun 7 ylälaidassa olevaa tietoa korkea-asteen tutkinnon suorittaneista voisi päivittää vuoden 2023 tiedoilla. Väestön koulutusrakennetilaston (<https://stat.fi/tilasto/vkour>) mukaan vuonna 2023 Suomessa naisista 39 prosenttia oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon, miehistä 29 prosenttia. Naisten osuus korkea-asteen tutkinnon suorittaneista oli 58 prosenttia. Sama tilasto osoittaa koulutusalojen olevan edelleen sukupuolen mukaan eriytyneet. Vuonna 2023 tasa-aloja, jolla opiskelee tai jolta tutkinnon suorittaneista naisia on 40–60 %, olivat yleissivistävä koulutus sekä luonnontieteet. Miesenemmistöisiä koulutusaloja olivat edelleen tekniikan alat (84 %), tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) (80 %) sekä maa- ja metsätalousalat (64 %). Naisenemmistöisiä koulutusaloja olivat puolestaan terveys- ja hyvinvointialat (86 %), palvelualat (64 %), kasvatusalat (79 %), kauppa- hallinto ja oikeustieteet (66 %) sekä humanistiset alat (67,5 %). (<https://stat.fi/julkaisu/cln4fmpj32f6s0avxcbp66z1r>.)

Oppimistuloksia koskevaan kohtaan (s. 7) haluamme tuoda esiin myös Tilastokeskuksen koulutustilastojen tiedot aiheeseen liittyen. Oppimisen tuki -tilaston (<https://stat.fi/tilasto/erop>) mukaan vuonna 2023 valtaosa tehostettua tai erityistä tukea saaneista peruskoulun oppilaista oli poikia (64 %). Tytöistä tehostettua tai erityistä tukea saaneita oli 19 prosenttia ja pojista 32 prosenttia.

Miehet keskeyttävät tutkintoon johtavan koulutuksen useammin kuin naiset. Koulutuksen keskeyttäminen -tilaston (<https://stat.fi/tilasto/kkesk>) mukaan miehistä tutkintoon johtavan koulutuksen keskeytti kokonaan 7,8 % ja naisista 5,5 % lukuvuonna 2021/2022. Miehet keskeyttivät kaikilla koulutussektoreilla useammin kuin naiset. Sekä miehet että naiset keskeyttivät useimmiten ammatillisen koulutuksen. Miehillä keskeyttämisprosentti oli ammatillisessa koulutuksessa 11,2 ja naisilla 10,8.

Työvoimatutkimuksen (<https://stat.fi/tilasto/tyti>) mukaan vuonna 2023 15–24-vuotiaista naisista oli 6,8 prosenttia ja miehistä 7,7 prosenttia oli ns. NEET-nuoria eli eivät olleet työssä, koulutuksessa eikä varusmiespalveluksessa. 15–29-vuotiailla vastaava osuus oli yhdeksän prosenttia eikä sukupuolten välillä ei ollut juuri eroa (naiset 9,0 %, miehet 8,9 %). ([https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin\\_\\_tyti/statfin\\_tyti\\_pxt\\_13am.px/table/tableViewLayout1/](https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tyti/statfin_tyti_pxt_13am.px/table/tableViewLayout1/))

### 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen**

Esille nostetut teemat – työn ja perheen yhteensovittaminen, sukupuolten välinen palkkaero, maahanmuuttajanaisten työllisyys ja syrjimättömyys – ovat yhteiskuntapolitiikassa usein tärkeänä nähtyjä teemoja.

Tärkeisiin teemoihin lukeutuisi myös sukupuolinäkökulma työhyvinvointiin ja työoloihin. Tilastokeskuksen vuoden 2018 työolotutkimuksen perusteella naisten ja miesten kokemukset työoloista olivat alkaneet uudelleen eriytyä toisistaan, mikä liittyy erityisesti julkisen sektorin naispalkansaajien kuormittaviin työoloihin. Tällä puolestaan on vaikutuksia paitsi palkansaajien hyvinvointiin ja terveyteen, myös kyseisten (työvoimapulasta kärsivien) alojen vetovoimaisuuteen. Suomalaisten naispalkansaajien kiireen kokemus työssä on kansainvälisestikin korkeaa, ja naisten ja miesten kokemukset työoloista eroavat Suomessa kansainvälisesti ajatellen hyvin paljon. Myös naisten ja miesten työmarkkinatilanne on viime vuosina kehittynyt ajoittain hyvin erisuuntaisesti ja uudella tapaa. Naisten työllisyysaste ohitti miesten työllisyysasteen ensimmäistä kertaa vuositasona vuonna 2023. Erityisesti 25–54-vuotiaiden miesten työllisyyskehitys on ollut heikkoa vuoden 2019 jälkeen. (<https://stat.fi/tilasto/tyoolot>)

Äitien työllisyysaste kasvoi vuosien 2021 ja 2023 välillä. Työllisyysaste nousi eniten eli 5,0 prosenttiyksikköä niillä äideillä, joiden nuorin lapsi oli alle 3-vuotias. (<https://stat.fi/julkaisu/cln0594mjl9xu0cutcq51bc6c>)

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (<https://stat.fi/tilasto/akay>) tulokset vuosilta 2020–2021 kertovat naisten ja miesten koti- ja ansiotöihin käyttämän kokonaistyöajan olevan ensimmäistä kertaa 40-vuotisen mittaushistorian aikana lähes samat. Miesten ansiotöihin käyttämä aika on vähentynyt ja kotitöihin käyttämä aika puolestaan lisääntynyt. Etenkin miesten lastenhoitoon käyttämä aika on lisääntynyt. Naisilla sekä koti- että ansiotöihin käytetty aika on puolestaan vähentynyt. Kuitenkin naiset käyttävät edelleen enemmän aikaa kotitöihin kuin miehet ja vaikka kotitöiden tekemisessä onkin tapahtunut joltain osin tasoittumista, kuten lastenhoidossa, on kotitöiden tekeminen edelleen sukupuolen mukaan jakautunutta. (<https://stat.fi/julkaisu/cku2d1we88fu70b506ua4x5tp>)

Suomalaiset työmarkkinat ovat yhä vahvasti jakautuneet sukupuolen mukaan, mikä liittyy myös palkkaeroihin. 23.10. julkaistaan Sosiaali- ja terveysministeriön tilaama ja Tilastokeskuksen toteuttama (Pekka Laineen laatima) raportti Työelämän muutokset, sukupuolten työmarkkina-asema ja samapalkkaisuus, jossa tarkastellaan palkkojen kehitystä eri sektoreilla ja ammattialoilla.

Tilastokeskus toteutti vuonna 2024 Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta selvityksen raskaus syrjinnästä. Selvityksen mukaan raskaus syrjintää kokee Suomessa joka neljäs raskaana oleva. Yleisimmin kyseessä on määräaikaisen työsuhteen jatkamatta jättäminen. Lähes puolet raskaana olevista kokee työelämässä raskauden tai perhevapaan vuoksi syrjintää, pelkoa oman aseman vaarantumisesta tai jotain muuta kielteistä. Koetusta raskaus syrjinnästä kerrotaan useimmiten lähipiirille tai työkavereille, mutta työpaikan viralliselle taholle tai viranomaisille kerrotaan selvästi harvemmin. Vaikka tietoisuus raskaus syrjinnän ilmoituskanavista on lisääntynyt, on usko omiin

vaikutusmahdollisuuksiin heikentynyt ja seurausten pelko voimistunut. Raskaus syrjinnästä koetut kielteiset seuraukset ovat myös yleistyneet. (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8426-4>)

#### 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen**

Sivun 14. maininta, että myös sukupuolivähemmistöt kohtaavat häirintää.

- Tähän kannattaisi lisätä viite, esim. THL:n sateenkaarinuorten hyvinvointia koskeviin tutkimuksiin.

#### 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta**

Eri tilastot osoittavat väkivallan olevan sukupuolistunutta. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuu myös merkittäviä kustannuksia terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa (Siltala ym. 2022, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-385-2>).

Tähän liittyen Tilastokeskus haluaisi tuoda esiin osana EU:n laajuista Eurostatin Gender-Based Violence -tutkimusta Suomessa toteutetun Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -väestötutkimuksen ja sen tulokset (<https://www.doria.fi/handle/10024/187737>). Tutkimusta rahoittivat Eurostatin ja Tilastokeskuksen lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriö, Oikeusministeriö ja Sisäministeriö. Tutkimuksessa selvitettiin sukupuoleen kytkeytyvän väkivallan yleisyyttä ja sen muotoja. Keskiössä oli naisten kokema lähisuhdeväkivalta, mutta tutkimuksessa tarkasteltiin myös muuta väkivaltaa. Kansallinen otos sisälsi myös 18–74-vuotiaita miehiä 16–17-vuotiaita naisia koskevat otokset EU:n edellyttämän 18–74-vuotiaita naisia koskevan otoksen lisäksi. Suomessa tutkimukseen sisällytettiin myös kansallisia kysymyksiä, joihin sisältyi myös kysymyksiä verkkohäirinnästä ja vihapuheesta, kunniaan liittyvästä väkivallasta, avioliiton vastoin omaa tahtoaan solmineista ja suhtautumisesta ei-lääketieteellisiin ympärileikkauksiin eli sukuelinten silpomisiin.

Tutkimuksen perusteella väkivallan kokemisen laaja kuva on hyvin sukupuolistunut: Sekä naiset että miehet kohtaavat väkivaltaa, mutta väkivalta on osin luonteeltaan erilaista. Miehet kohtaavat naisia useammin väkivaltaa tuntemattomien tai puolittettujen taholta, naiset puolestaan kohtaavat lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaaliväkivaltaa enemmän kuin miehet. Esimerkiksi 16–74-vuotiaista naisista 34 prosenttia oli joskus kokenut fyysistä väkivaltaa kumppaninsa taholta, 18–74-vuotiaista miehistä 18 prosenttia. Naisten kohtaama väkivalta oli usein toistuvaa ja naiset raportoivat miehiä useammin väkivallan aiheuttaneen fyysisiä vammoja ja psyykkistä oireilua. Väkivallan tekijöinä sekä naisten että miesten kokemassa väkivallassa oli useimmiten miehet. (Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021.)

Digitaalinen verkossa koettu väkivalta ja häirintä on usein (ja mm. YK:n toimesta) esitetty uhkaksi demokratialle erityisesti hiljentävän vaikutuksensa takia (esim. <https://www.unfpa.org/TFGBV>). Se myös vaikuttaa naisiin ja miehiin eri tavoin ja sen ilmenemismuodoissa on eroa, vaikkakaan sukupuolten välillä ei ole suurta eroa verkossa koetun ja havaitun häirinnän yleisyydessä (Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021). Hieman yli neljännes (27 %) 16–74-vuotiaista naisista ja vajaa neljännes (23 %) 18–74-vuotiaista miehistä on kokenut väkivaltaa tai häirintää verkossa. Yleisimmin verkkohäirintää koetaan epäasiallisina julkisina kommentteina ja yksityisinä viesteinä: naiset kohtaavat sitä tyypillisesti yksityisviestein, miehet julkisin kommenttein. Naisilla verkkohäirintään liittyy miehiä useammin fyysistä uhkaa: sitä oli kokenut itseä tai läheisiä kohtaan 16 % verkkohäirintää kokeneista naisista ja 11 % miehistä. Verkkohäirinnällä on myös vakavia seurauksia, se muuttaa useammin naisten kuin miesten toimintaa. Lähes puolet (48 %) verkkohäirintää kokeneista kertoi vältäneensä keskusteluihin osallistumista verkossa tai sosiaalisessa mediassa, miehistä selvästi harvempi (28 %). Keskusteluun osallistumista oli vähentänyt tai rajoittanut 39 % verkkohäirintää kokeneista naisista ja 29 % miehistä. Verkkoväkivallan tai -häirinnän havaitseminen vaikuttaa toimintaan yhtä paljon kuin sen kokeminen itse. (Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021.)

Lähes joka kymmenes 16–74-vuotias on havainnut tai kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa. Eniten kunniaan liittyvää väkivaltaa havaitsivat nuorimpaan 16–34-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvat. Kunniaan liittyvän väkivallan kokeminen oli yleisintä ulkomaalaistaustaisten keskuudessa: heistä havaintoja ja omakohtaisia kokemuksia oli vanhimmassa 55–74-vuotiaiden ikäryhmässä. Avioliiton vastoin omaa tahtoaan solmineita oli prosentti niistä, jotka 16–74-vuotiaista, jotka olivat naimisissa tai olivat joskus olleet naimisissa ja suurin osa oli solminut avioliiton vasten tahtoaan taivuttelun tai painostamisen seurauksena. Suhtautuminen naisten ja miesten ei-lääketieteellisiin ympärileikkauksiin eli sukuelinten silpomisiin oli pääasiassa kielteistä. (Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021.)

Päivitys s. 16 viimeiseen kappaleeseen: Vuonna 2023 prosentissa selvitettyihin rikoslakirikoksiin epäillyistä 81 prosenttia oli miehiä (Rikos- ja pakkokeinotilasto 2023).

s. 41 Tekstissä ”Raiskausrikosten uhreista tyttöjä on yli 95 prosenttia”, hyvä tarkentaa, että kyseessä ”poliisin tietoon tulleiden” rikosten tiedot.

## 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa**

Tilastokeskus yhteistyössä kansainvälisten tilastotoimijoiden (EU, YK) kanssa edistää sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista. Tilastokeskus on mukana muun muassa Eurostatin

Equality and Non-Discrimination Statistics – työryhmässä (Task Force), Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) työryhmissä ja asiantuntijaverkostoissa, UNEECEn tasa-arvotilastotyöryhmässä sekä UNSD:n Inter-Agency and Expert Group on Gender Statistics -työssä.

## 7. Institutionaaliset rakenteet

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 7. Institutionaaliset rakenteet**

Tilastokeskus on mukana myös edistämässä ja kehittämässä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilastointia Euroopan ja YK:n tasolla tehtävässä tilastoyhteistyössä ja tekee tiivistä yhteistyötä myös kansallisten toimijoiden kanssa pyrkien edistämään näitä myös kansallisessa tilastotuotannossa.

Orjala Hannele  
Tilastokeskus

Pietiläinen Marjut  
Tilastokeskus